

Terminológia-szerver szolgáltatás

Terminológiai rendszereket széles körben alkalmazunk az egészségügyben. Terminológiai rendszernek tekintünk – a jelen előadásban – minden olyan rendszert, amelyben nyelvi kifejezéssel jelölt, jelentéssel bíró egységek vannak valamilyen rendszerben elhelyezve. Ez a rendszer az egyszerű felsorolástól a formálisan leképzett hierarchiáig bármi lehet. Közismert példák az egészségügyben általánosan használt kódrendszerek (BNO, OENO) de ide tartoznak azok a "kis kódrendszerek" amelyeket különböző jelentésekben használunk, közülük legegyszerűbb a "beteg neve" 0-val vagy 1-gyel jelölve.

A terminológiai rendszerekkel kapcsolatban általában számos elméleti és gyakorlati probléma szokott felmerülni. A filozófiának több ága (ontológia, nyelvfilozófia) a nyelvtudomány, a kognitív pszichológia, a szemiotika, a matematikai logika mind olyan tudományág, amely hosszadalmas vitára alkalmas kérdéseket vet föl a terminológiai rendszerekkel kapcsolatban (pl. mi által kap egy nyelvi kifejezés jelentést, mindegy-e hogy mit hogyan nevezünk, ha a jelentést egyébként meg tudjuk határozni, vannak-e jobb és rosszabb nevek egyazon dologra stb.)

Az elméleti kérdések mellett azonban számos gyakorlati probléma merül fel, amelyek az egészségügy működtetése és a népegészségügyi célok elérése szempontjából meghatározó jelentőségűek.

Az említett "nagy" kódrendszerek használata körüli problémák egy része – pl. a pénzügyi érdek generálta torzulások – közismertek, mások kevésbé. Ilyen kevésbé ismert probléma, hogy a BNO kódrendszer nem a diagnózisok, hanem a betegségek klasszifikációja, és hogy a "diagnózis" és a "betegség" össze nem keverendő kategóriák – a nemegyszer előforduló látszólagos egybeesés ellenére sem.

Az ESKI egyik alapító okiratban foglalt feladata, hogy az ágazatban használatos közhiteles nyilvántartások gondozásával foglalkozzék, és ide kell sorolnunk a kódrendszerek és azok verzióinak nyilvántartását is.

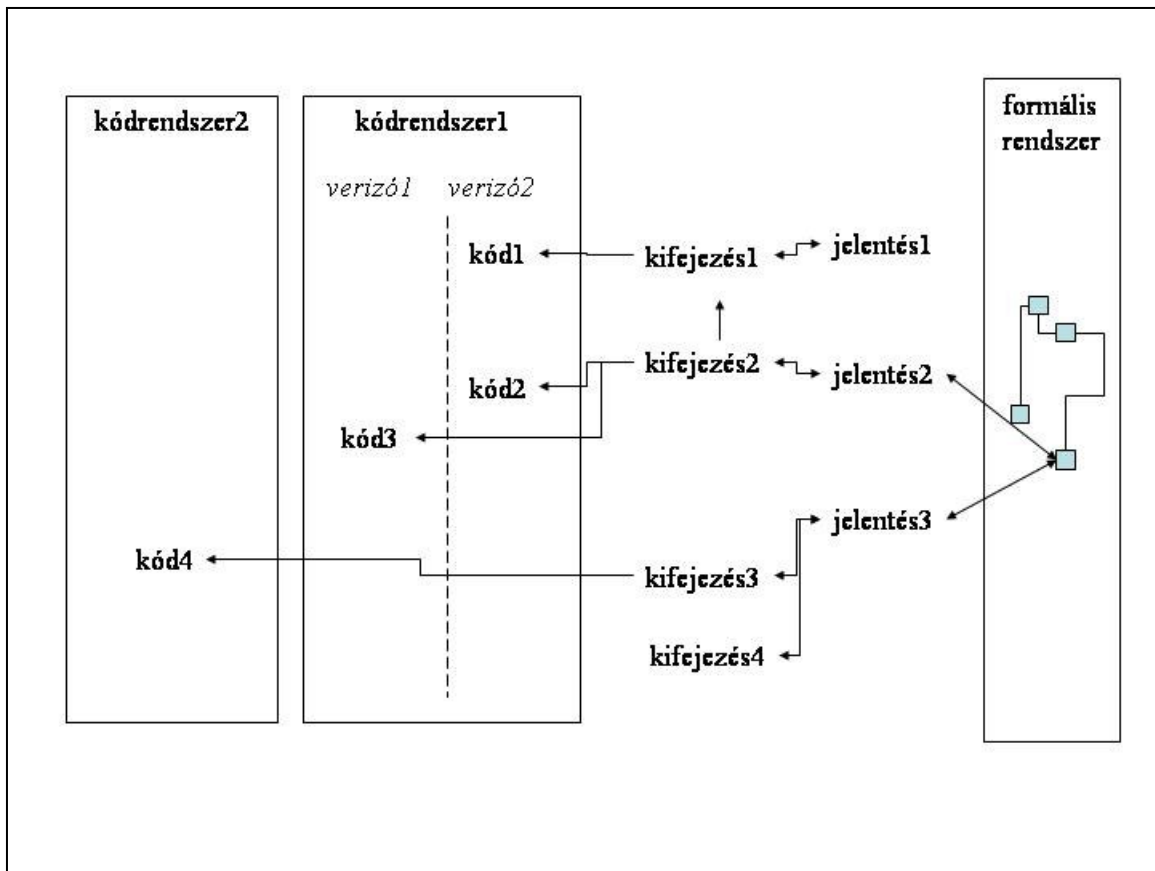
A jelenlegi gyakorlatban sajnálatos módon a kódrendszerek karbantartásával kapcsolatban összemosódnak a finanszírozási paraméterek gondozásával kapcsolatos teendők, az egyes eljárások szakmai befogadásának kérdései és a fogalmi karbantartás problémája. Valójában három teljesen különböző problémakörrel van szó. Az, hogy milyen betegségek és orvosi eljárások *léteznek*, nem alku kérdése, nem társadalmi egyeztetés függvénye: hiába hoznánk létre egy bizottságot, amelyik eldöntené, hogy madárinfluenza pedig nincs. Az sem megállapodás kérdése, hogy a HIV és az AIDS kifejezések azonos betegséget jelölnek-e, és van-e köztük jelentésbeli eltérés.

A következő kérdés, hogy a létező orvosi eljárások közül mit szabad embertársainkon elvégezni, és milyen feltételek esetén. Ez már egyfajta szakmai egyeztetést és döntést igényel, vitatkozni lehet és kell rajta. A harmadik kérdés, hogy a megengedett – vagy akár adott esetben kötelező (!) eljárások közül mit, mikor, hogyan kell finanszírozni. Ez szintén érdekek és érvek egyeztetését és végül döntéshozatalt igénylő kérdés.

Az ESKI ezekben a döntéshozatali folyamatokban legfőbb konzultációs szerepre tud vállalkozni, azonban az első kérdést sajátjának tekinti. Ez nem azt jelenti persze, hogy

valamiféle megfellebbezhetetlen orákulumnak képzelve magát kizárólagos jogot érez az ide tartozó kérdések eldöntésére. Éppen ellenkezőleg, nagyon nyitottak igyekszünk lenni ezen a téren. Feladatunk azonban, hogy eszközt adjunk a szakemberek kezébe, amely ennek a munkának az elvégzését segíti. Ezt az eszközt nevezzük terminológia-szerver szolgáltatásnak.

Mit is takar ez? – Alapvetően egy olyan publikus, Interneten elérhető eszközt, amely képes bármilyen terminológiai rendszer ábrázolására, számítógépek és emberek számára egyaránt értelmezhető módon tud egy adott terminológiai rendszerrel kapcsolatos kérésekre válaszolni.

1. ábra

Az 1. ábrán megpróbáljuk bemutatni egy terminológia szerver belső felépítésének elvi vázlatát. A szolgáltatás lényege, hogy "bebarangolhatóvá" teszi az egyes terminológiai rendszereket önmagukban és egymáshoz való viszonyaikban is. Vagyis bármely terminológiai egység összes létező kapcsolatát meg tudja mutatni.

A szolgáltatás egyik fontos alkalmazási területe lehet pl. a BNO kódrendszer. A forgalomban lévő – az OEP ill. korábban a GYOGYINFOK által publikált "kódtörzs" ugyanis nem adják vissza a WHO által kiadott – illetve magyar fordításban megjelent hivatalos könyv információtartalmát: Sem a kódrendszer hierarchiáját, sem a kivételeket, kereszthivatkozásokat, szabályokat nem tartalmazza. Ezek hiányában a kódok által jelölt fogalmi egységek értelmezése bizonytalanává válhat.

A jelenleg elindított terminológia-szerver még kiforratlan állapotban van, de már elég fejlett ahhoz, hogy használata ne legyen egészen magától értetődő. Szélesebb körben való használatba vétele mindenképpen azt igényli, hogy az érdeklődők részletes – egy tíz perces előadásba nem sűrítendő – felkészítést kapjanak, melyre terveink szerint a jövő év elején kerülhet sor.

Ez az előadás tehát csak "étvágygerjesztőnek" van szánva, a tervezett felkészítésről többek között honlapunk útján mindenkit értesíteni fogunk.